

Prof. Steenstrup udává délku jeho těla na 6 loket a ramena na 3 lokte. Zobák nalézá se v Museu Kodaňském. Kdežto svalovitě stěny dutiny ústní zobák obklopující u hlavonožců 2 střevíce dlouhých velikosti vlaského ořechu dosahují, jsou u tohoto zvířete velikosti veliké pěstě. – Tentýž přírodopysk vysvětlil též velmi důmyslně, že nestvůra, která r. 1550 za panování Kristiana III. mořem na břeh vyhozená, mořský mnich nazvána byla a která tehdejší v Evropě se reformující mnoho hluku nadělala, byl jen ohromný hlavonožec desítiramenný. Vyobrazení této nestvůry, jež 4 lokte dlouhá byla, zasláno bylo císaři Karlu V., který je daroval královně Navarské Markétě. Od ní obdržel je francouzský přírodopysk Rondolet, který je ve svém díle „Libri de piscibus marinis, Lyon 1554“ podal a popsal. Mimo něho popisovali nestvůru tuto s ním současný přírodopysk Belon a Gessner. Dle těchto popisů a dle zpráv dánských vysvětlil Steenstrup, že mnich mořský byl veliký desítiramenný hlavonožec; spolu i ukázal, jak často i přísný přírodopysk báčorek, jež se zdají býti jen výtvořem

nejbujnější obrazotvornosti, použití může ku prospěchu vědy. – Též Harting popisuje r. 1860 díly velikého hlavonožce, které se chovají v Museu v Utrechtu.

Nejnovější pak zprávy o velikých hlavonožcích nalézáme v zprávách o sezeních francouzské akademie věd (Comptes rendus hebdomadaires des séances de l'académie des sciences n°. 27, 30. dec. 1861).

Velitel lodi Alectot dává o tom zprávu ministru námořnictví, a konsul francouzský na Kanárských ostrovech přírodopysci Mocquin-Tandonovi; obě tyto zprávy přečítány byly v akademii francouzské.

30. listopadu r. 1861 viděti bylo z lodi této asi 40 mil od ostrova Teneriffy veliké zvíře ploucí na povrchu vody, jež hned za velikého hlavonožce uznáno bylo. Vůdce lodi chtěl toto zvíře dostat; nepoštěstilo se mu to však, poněvadž se ustavičně lodi vyhýbalo a lidi na malé lodi vyslati se obával. Asi 12 ranami z ručnic bylo raněno, předece však nebylo usmrceno; zmitání jeho bylo veliké. Následkem poranění ušlo mu mnoho krve, která vodu ve vřkolu znečistila; při tom bylo cítiti zápach po pižm, což

u hlavonožců obecně jest. (*Elledone moschata* ze Středozemního moře zapáchá po pižmu, třeba i již suchá byla.) Konečně harpunou tak poraněno bylo, že zadní díl mu odtržen byl, kterýž vážil 20 kilogramů, načež se zvíře potopilo. Tělo bez ramen, jichž bylo 8, páčilo se na 5–6 metrů délky; barvy bylo cihlové. Ústa ve způsobu papouškovitého zobáku měla asi půl metru. Ploutve byly na zadní části ve dva laloky rozděleny. Váha zvířete tohoto páčila se na 2000 kilogramů. Výkres jeho, od jednoho důstojníka na lodi vyvedený, zaslán byl francouzské akademii. Konsul francouzský ptal se po takových zvířatech u rybářů kanárských, od nichž zprávu dostal, že v krajinách těch hlavonožci až na dva metry dlouhé vidáni bývají. Ze zpráv těchto souditi sluší, že jistě obrovských hlavonožců stává, kteří rozličným rodům náležejí. Hlavonožci jsou tedy největší zvířata mezi bezpáteřnými. – Vidíme z toho, že v pověstech o hlavonožcích velikost těchto tvorů pravdivá jest.

**Živa 1862, 10: 70–71,
redakčně upraveno**

Napsal Josef Kořenský v Živě

Vymřelé obludy americké

„Obrové pak byli na zemi v těch dnech.“

Tak čteme v Genesi. Obry ty vynášejí nyní z hlubin zemských na světlo badatelé všech dílů světa a ozařují důvtipem celou někdejší bytost tvorů, vymřelých již před miliony let. Zeměpyskci podnikají výpravy i do pustých plání, táboří v nehostinném kraji po dlouhé týdny a měsíce, odkrývají příkrovy pravěkých nebožtíků, odvalují kamenná víka mohutných skal, odvázejí hlinité nánosy tížící hřbitovy pochovaných velikánů, dohrabávají se až katakomb a samých koster za pomoci četných spolupracovníků, lopat a kladiv, ukládají hnáty objevených kostlivců co nejpečlivěji, dopravují tajemné nálezy do pracoven musejních,

vystavují je potom na odiv všem lidem jako svědky dřívějšího světa, srovnávají tvary minulé s podobou ústrojenců nynějších a vystihují přechody od organismů nižších ve formy ušlechtlejší.

Takovým zkoumáním dávnověkého tvorstva amerického zabýval se proslulý Othniel Marsh. Objevy jeho rozvířily všecken učený svět a pojistily neunavnému Američanu nehybnou památku. Šťastné nálezy podivuhodných tvorů a obrovských oblud, potom prozíravý jeho duch, nezdolná činnost a široký rozhled po vědeckém poli učinily Marše známým zpytatelem v celém světě.

Nedotknutá půda dalekého západu amerického a divoké rokly Skalných hor byly

širým polem vědecké činnosti Marshovy. Ke krajům těm nesla se vždycky jeho touha, a neunavné výkopy v panenské zemi odměňovaly badavého zeměvědce netušnými trofejemi.

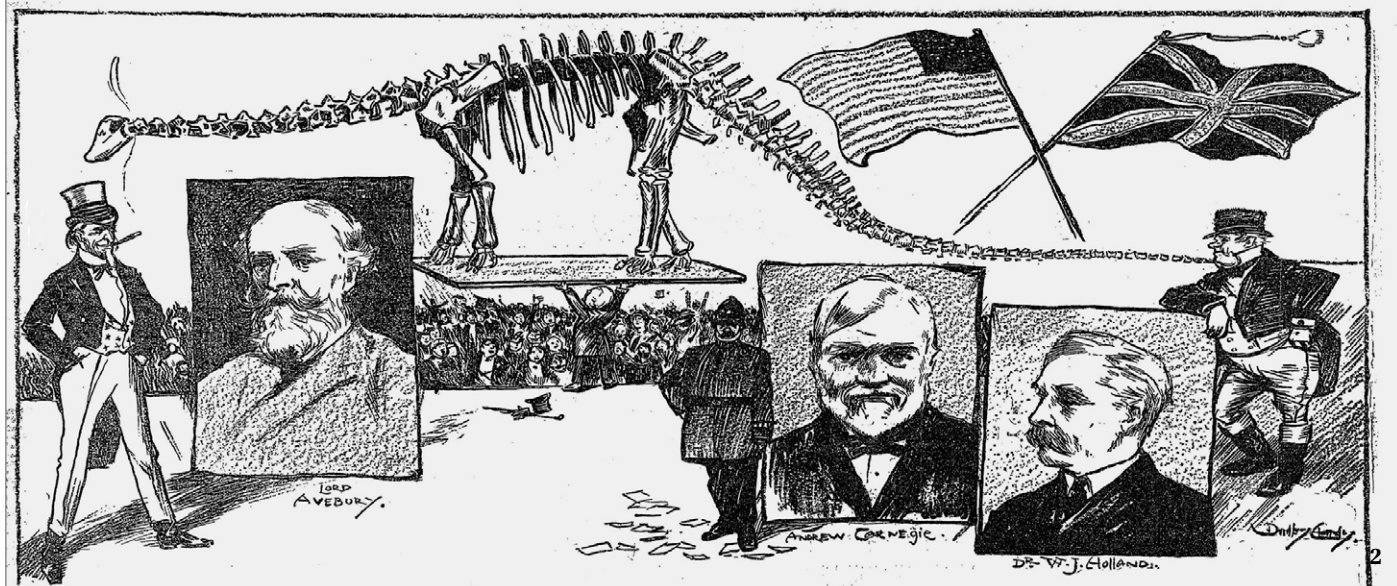
Nebyli to obrové lidští ve smyslu písma svatého, ale byli to kolosové říše zvířecí, z nichž vanula hrůza milionů let. Příšerné vzezření zaráželo i samé odborníky, ale podivuhodné tvary předvěkých netvorů vedly zeměpyskce k poznání, kde hledati jest vlastně počátek k vývoji obratlovců nynějších, a jakých tvárí byli předkové ssavců, ptáků a ještěřů doby přítomné.

O jak šťastný byl pan Marsh, že vládl jménem k takovým výzkumům potřebným a že našel velkomyslného strýce mecenáše. Šťedrý milionář Peabody byl vždycky nakloněn musám a podporoval Marše v přírodovědeckých výpravách a pracích velmi vydatně. Jen tak mohl Marsh rozrývat půdu v odlehlých koutech Wyomingu, Nebraska, Utahu, Kolorada a Kansasu po plných čtyřicet pět let a předstihovati bohatými výkopy všechny výkony jiných paleontologů.

Co převrácených pokladů z dob geologického pravěku hostí nyní v sobě Peabodovo museum při Jalské universitě v New Havenu ve státě Connecticutském! Na tisíce beden ztížených lebkami, obratly a hnáty svázelo se z dalekého západu celou pevninou americkou napříč až ke břehům Atlantického oceánu, aby je tam Marsh dával skládati v celky a pomoci železa montovati.

Ale perná byla práce, a krušné zápasil Marsh v pustém kraji, nežli dopravili se předvěcí tvorové do musejních dílen a výstavních dvoran. Nejednou žil nadšený zeměvědec ve strachu, že přijde v bouřlivých dobách indiánského povstání o život. Osady byly v těch krajích ještě řídké a po bělochu místy ani památky, nebylo žádných map a zhusta žádných silnic a cest. Znepřátelené kmeny rudošské znesnadňovaly badatelský podnik, a krutá zima překážela v pokračování. Díky ještě smírným úmluvám mezi bělochy a Indiány, že mohl Marsh výpravy uskutečňovati. Pro jistotu dopro-

Mr. Carnegie's Imitation Dinosaur "Makes a Hit" in England

1 Americký paleontolog Othniel Charles Marsh (uprostřed v zadní řadě) a jeho asistenti připravení kopat.

Z expedice v r. 1872. Autor neznámý

2 New York Times 4. června 1905.

Londýnské muzeum hostilo od r. 1905 věrný odlitek ohromné obludy veleještěra *Diplodocus carnegii*, zhotovený a věnovaný Adrewem Carnegiem. Kolos zachovalý ve své kostře byl největší chloubou Carnegiova ústavu v Pittsburku.

Wikimedia Commons (obrázky 1 a 2)

vázela Marshovu expedici také vojenská eskorta, a zkušený vůdce obeznámený s válečnými léčkami rudých domorodců.

Čím více však Marsh a jiní zemězpytci pronikali nehostinné, bezvodné a vyschlé kraje širého Wyomingu, kde vystěhovalci zmírali nejednou jako na poušti, a kteréžto lány země nenazývají se darmo Bad Lands, t. j. špatné země, tím více žasli nad kostrami zkamenělých příšer a oblud.

A jak se nediviti, když otevře se před našima očima pohřebiště s ostatky ještěrovitého netvora, jehož rozměry převyšují mnohou velrybu. Měřili délku takových oblud a naměřili až dvacet metrů. Stvořitel světa nepropůjčil skoro žádnému jinému živočichu rozměrů tak ohromných. Jaká hrůza šla z kolosálních oblud tak nemotorných, když vykračovaly si v tlupách na čtyřech nohách, zabořovaly se v močálech, ponořovaly se do bažin a vztyčovaly vysoko nad hladinu vodní hadovitý krk se zakrnělou hlavou. Nejmohutnější krokodilové časů nynějších jsou pouhými trpaslíky proti ještěrovitým obrům, kteří oživovali americkou půdu za doby útvaru jurského. *Atlantosaurus* zové se pravěký ten veleještěr a staví se po bok současným soudruhům, jejichž jméno *Brontosaurus*, *Allosaurus*, *Diplodocus* a j. Všichni radovali se ze slunečných dnů po mnoho věků a tisíce let, a mocný jejich rod dospěl v juře nejbujnějšího rozkvětu. Ale sláva jejich potom zanikala, hrozné pokolení Dinosaurů vymřelo úplně a ustoupilo rodům vznešenějším, nadanějším a lépe vypraveným do životního zápasu.

Trvání své ukračovali obrovští rodové veleještěři sami mezi sebou. Někteří byli krvelační a masožraví jako šelmy, přepadali bezbranné, uchvacovali mohutnými drápy kořist, rvali její maso řadami silných zubů, podobných špičákům tygřím, zarývali se jimi hluboko až do kosti a zůstávali po nich ve zkamenělých obratlech rýhy až na naše časy. Bylo-li třeba, stavěli se někteří veleještěři na mohutné zadní nohy, vztyčovali předeek, krk a hlavu do výše, opírali se o dlouhý těžký ohon, udržovali jím trup v rovnováze, poskakovali mrštně jako klokkan a unikali dravému nepříteli. Pocházeli z téhož pokolení, ale příroda vystrojila je chrupem býložravců a učinila je neschopnými obstáti v boji a nerovném zápase s veleještěry masožravými.

Slova zde pronesená souhlasí se skutečností. Našla se celá kostra dravého ještěra *Allosaura* a vedle něho páteř býložravého *Brontosaura*. Rýhy zanechané v obratlech nešťastné oběti shodovaly se s objemem zubů, které ležely vedle a příslušely masožravému nepříteli. Důmysl zemědělcův postihl celou situaci, sestrojil si v obrazotvornosti děsný výjev, kdy obr zápasil s obrem, obluda s obludou, a postavil v newyorském muzeu kostru vítězného *Allosaura* nad kostlivcem zkrouceného a padlého veleještěra býložravého. Divadlo příšerné a podlehnutí tragické, ale pravdivé.

S veleještěry vynesl Marsh na boží den také obrovské kostry vymřelých ssavců kopytnatých. Nynější stát Utah byl hlavním jejich pohřebištěm a jílovité vrstvy třetihorní jejich ložem. Žasl-li Marsh nad obrovskými rozměry koster veleještěřích, žasl ještě více, když vykopal z lůna země giganta se šesti rohy na lebce. Z celé tvárnosti pravěkého kostlivce vyhlížela podoba nemotorného nosorožce. Ale velikostí blížila se obluda mohutnému slonu. Na čtyřicet zubů vyplňovalo čelistní jámy. Z těch nejsilnější byly špičáky, podobné tesákům mrožím. Dle malé dutiny mozkové soudil Marsh, že duševní nadání předvěkůých těch netvorů bylo velmi skrovné. Vždyť mozek jejich nedostíhal objemem ani desátého dílu mozku nosorožce nynějšího.

Marsh označil pamětihodnou tu obludu třetihorní rodovým názvem *Dinoceras*. Stoličky těch zvířat upomínají svým tvarem na chrup, jakým se vyznamenávalo slonovité *Dinotherium*, vykopané z třetihorního jílu u Opatova nedaleko České Třebové r. 1853. Ostatky toho kostlivce uloženy jsou v Českém muzeu.

Prekvapující byly také nálezy třetihorních koster, v nichž poznal Marsh předky nynějšího koně. Tehdejší americký rod koňský lišil se valně od ušlechtilých orů nynějších, ale musel dlouho žít a se pozměňovat, nežli vyvinul se tvar, označovaný teď jménem kůň obecný. Studie, které Marsh o tom vykonal, přiměly ho k tomu, že mohl prosloviti veřejně: „Předchůdce nynějších koňů žili v Evropě, ale vzdálenější příbuzní byli marně hledáni. Teprve mně se podařilo objeviti pohřešované předky velikosti zajíce a s pěti prsty na nohách, a sestavití přehledný vývoj koně od nejstarších dob po časy přítomné. Není tedy kůň dílem staré Evropy, nýbrž potomkem třetihorního koně amerického.“

Novým divem bylo, když Marsh vykopal v křídových vrstvách Kansasu nejenom čelisti a lebky, nýbrž i úplné kostry ptáků, a to zubatých. Kdo to tehdy jakživ slyšel! Zubatí ptáci, opeřenci asi se třiceti zuby nahore a asi se šedesáti zuby v čelisti dolejší! A zuby opravdové, ne snad pouhé vroubky z rohoviny, všechny ve společné rýze nebo každý v jamce zasazený a za ním nový, mladý zoubek, jako náhradní, až starý zub vypadne. Tedy asi takové zuby, jakými se honosí krokodilové.

Podivuhodných ptáků zubatých žilo v pravěké Americe jistě mnoho druhů, protože jediný Marsh objevil jich a popsal asi třináct. Nejdivnější vypadal rod *Hesperornis* a *Ichthyornis*. První podobal se vodní potápc, ale byl veliký jako pštros. Nálezy Marshovy plně potvrzují domněnku, že ptáci jsou pozměněnými potomky vymřelých plazů.

Slavný objevitel hrozných příšer Marsh není již mezi živými. Zemřel uprostřed svých velikých a nedokončených prací zánětem plic r. 1889.

Zesnulý paleontolog Marsh a miliardář Carnegie byli dobří přátelé. Carnegie byl vždycky zaujat pro pokroky přírodních věd a osvědčoval se jako štědrý podpůrce jejich. Smrti Marše želel velice a usmyslil si, že museum, jež chtěl postavit právě v Pittsburku, má v pracích Marshových pokračovati. I vyhlídl si za náčelníka příštích badání doktora Hollanda, nyní ředitele Carnegieova institutu. Nestvůry geologických dob zajímaly Carnegieho velice a náhoda tomu chtěla, že té doby přinesly noviny obrázek vymřelého Dinosauria, an se dívá z ulice do oken třetího poschodí. Carnegie se nad žertovným výkresem zasmál, napsal na okraj: „Takového obra chci“ a poslal ilustrovaný list doktoru Hollandovi. A ten pak táhl s výpravami do krajů amerických, aby pomáhal novými výkopy objasňovati minulost vymřelých životů.

Řada osvědčených pomocníků a preparátorů provázela doktora Hollanda v Pennsylvanii, Kansasu, Nebrasce, Koloradu, Utahu, Wyomingu, Minnesotě, Dakotě, Montaně a Kanadě, a všichni vynášeli ze zapadlých hrobů starších i mladších útvarů bohaté poklady paleontologické. Peněz bylo po ruce tolik, že mohly se podnikati práce nejnákladnější. A tak byly sneseny do musea prodlení desíti let vzácnosti, jakými se může honositi jenom nový svět. Pro doplnění příbuzných rodů a druhů skupilo museum také zástupce evropské a zařadilo je do přehledné soustavy.

Doktor Holland obrátil svůj zřetel zase k pamětihodným nalezištím, kde již Marsh bádá a vrátil se z pustého Wyomingu s bohatým výtěžkem. Některé jeho nálezy překonávaly svou zachovalostí kostry dřívější a vedly ke zjištění nových rodů a druhů. Také vrstvy koloradské, v nichž kopali Marsh a professor Cope, poskytly mnoho cenného a nového. Již z pouhých jmen jejich soudíme, že vykopaní kostlivci jsou ohromní ještěři: *Brontosaurus*, *Morosaurus*, *Stegosaurus* (saurus, sauros = ještěř).

Četl jsem v knihách odborných, že jurský *Brontosaurus* a *Atlantosaurus* měli v déli až po 40 metrech, ale údaje ty nesrovnají se dle zkušeností doktora Hollanda s pravdou. Číslo to zmenšiti jest asi na polovíčku. Přehnané rozměry odhadovaly se výpočtem pouze z nálezů jednotlivých hnátů. Celé kostry nalezeny nebyly.

Výpravy Carnegieova institutu pracovaly též horlivě v křídovém útvaru dalekého západu amerického. Výkopy řídil zkušený a nyní již zesnulý John Brell Hatcher, jenž sloužil už Marshovi a pokládal se za nejlepšího sběratele zkamenělých obratlovců amerických. Muži tomu přálo štěstí i tentokrát, a r. 1903 bylo museum obohaceno celou lebkou rohaté obludy ještěří a o tři léta později celou kostrou její. Netvor ten jest snad nejpodivnější a obdržel pro veliké tři rohy na hlavě jméno *Triceratops*.

Z téhož útvaru byly vykopány četné kostry mořských plazů jménem *Plesiosaurus* do té doby v Americe neznámé, jakož i mnozí ptakojěštěři.

Výpravy Carnegieova ústavu ohledávaly na západě také útvar třetihorní a získaly tolik nových ostatků po vymřelých ssavcích, že je nemohli ani v museu všecky vystaviti. Památným nálezem bylo zvláště devět kopýtníků, kteří měli vlastnosti ovce a vepře zároveň. Zdá se, že všech těch devět tvorů

bylo překvapeno pohromou najednou. V nešťastné té chvíli tlačila se zvířata těsně k sobě jako to činívá brav, je-li v úzkostech, byla potopou zaplavena a v nánosu pochována. Bůh ví, kolik milionů let odpočívali pohřbení tvorové ve tmavém hrobě, čekajíce na zemězpytce, aby jejich památka byla po tak dlouhé době uctěna v učených dílech paleontologických.

Nová překvapení uchystali dělníci zemězpytčům, když rozkopávali v Nebrasce dva třetihorní kopce podobné svým obsahem umrlčím mohylám. Kolik tam bylo pravěkých tvorů pochováno a potom zase na světlo vyneseno, těžko vypovídati. Kostí obrovských a vyhynulých nosorožců, jelenů a šelem psovitých nemohly se ani spočítati.

Řízením doktora Hollanda kopalo se též v pennsylvanských jeskyních a kořisti stalo se r. 1907 mnoho hnátů a lebek, které pocházely z tapírů, z mladých slonů mastodontů a ohromných medvědů. Šelmy tyto vyhlédaly si zajisté za obět slabá sloňata, obstupovaly stádo a vhnány je do propasti a do jisté záhuby.

Chťe zpuchřelé kosti zachovati pohromadě, užívá doktor Holland zvláštní preparace. Přesvědčil se, že kopají-li se ostatky z nánosů pomocí lopaty a motky jako brambory na poli, mnoho kostí se poškozuje a že rozpadávají se na vzduchu v drobčky a úlomky. Z té příčiny dává doktor Holland polévati zeminu proniklou kostmi lihovým roztokem gumy a šelaku. Práce ta vyžaduje mnoho času, několik dní i týdnů, ale kosti se nově utvrzují a jako celek udržují se při sobě. Utvrdlé kosti třeba ještě opatřiti obvazy namočenými do kaše sádrové, a teprve potom mohou se nálezy zabalovati a odesílati do musejních pracoven.

Pravým divem vymřelého světa jurského jest mezi americkými veleještěři obluda, jež byla nazvána ku počtě štědrého mecenáše paleontologie americké *Diplodocus carnegii*. Kolos ten zachovaly ve své kostře téměř úplně jest největší chloubou Carnegieova ústavu. Slavní zemězpytci vyslovili se o vymřelém tom obru, že již on jediný stojí za to, aby se za ním putovalo do Ameriky jako k nejsvětějšímu ostatkům.

Ale cesta do Nového světa jest daleká a nákladná, a málo kdo může si dopřáti té radosti, aby se mohl zadívatí tváří v tvář originálnímu kolosu postavenému v Pittsburku. Proto ustrnul se pan Carnegie nad Evropou a poslal jí věrně odlitky ohromné obludy darem. Dnes můžeme spatřiti veleještěra Carnegieova ve Vídni, Berlíně, Paříži a Londýně a co nejdříve snad také v Římě. Jsou to vesměs dary zámeckého pána ze skotského Skiba. Londýnské museum hostí památného veleještěra wyominského od r. 1905, r. 1908 zmontován byl druhý v Paříži, téhož roku třetí v Berlíně a r. 1909 čtvrtý exemplář ve Vídni. Ředitel Holland přijel za tím účelem sám do Evropy, aby měl dozor nad sestrojováním veleještěra přivezeného do každého z řečených míst ve 35 ohromných bednách. Je to skutečně hrozný tvor. V Londýně změřili celou jeho délku se všemi záhyby a naměřili od hlavy k poslednímu obratlu ocasnímu 80 anglických stop, tedy téměř 25 metrů. Dvorana pařížského musea nemohla najíti pro toho giganta ani dost místa, a proto spatřuje se tam jeho ohon svinutý. Pod jeho vysokou kostrou umístěno jest mnoho jiných vymře-

lých živočichů. Náhoda tomu chtěla, že lebka kostlivcova vznášej se právě nad sbírkou našich známých z českého siluru. Viděl jsem tam r. 1909 trilobity ze Skrej a Jinec a při nich jméno zesnulého mého přítele doktora Otomara Nováka, někdejšího profesora zemězpytu při české universitě a spolupracovníka Barrandeova vele díla o našem útvaru silurském.

Koncem měsíce září 1909 byl sestrojen odlitek téhož veleještěra ve Vídni odevzdán za přítomnosti doktora Hollanda a jeho asistenta císaři Františku Josefu I. jakožto dar od milionáře Carnegiea. Téže doby prodléval na kontinentu evropském sám Carnegie, navštívil Prahu a prohlédl si sbírky Českého musea. Brzy za ním objevil se v musejních dvoranách také dr. Holland a vzdával našemu ústavu všecku čest a chválu.

Pravým originálem obrovského diplodoka amerického může se pochlubiti v Evropě pouze německé město Frankfurt nad Mohanem. Netvor ten byl vykopán r. 1899 rovněž z jurských vrstev wyominžských a má v délce 18 m. Frankfurtský rodák Morris Jesup, nyní předseda přírodovědecké společnosti v New Yorku, zaslal kostru právě té obludy darem Senckenbergovu museu r. 1906. Druh ten podoben jest velice veleještěru Carnegieovu a zove se *Diplodocus longus*. Také z něho vanula kdysi hrůza, a zcela správně nazvána jest příbuzná ta skupina velikášů Dinosaurů. Recké dino znamená totiž příšerný, hrozný. *Diplodocus* značí v doslovném překladě dvojtrám.

Nynějším ještěřům podobali se vymřelí dinosauri tvarem, počtem noh a ohonem. Ještěrky, krokodilové a aligátoři mají však krk a nohy krátké a plazíce se dotýkají se půdy samým břichem, kdežto veleještěři spočívali na nohách vysokých a vyvyšovali svůj trup nad zemi několik metrů. K udržení trupu tak těžkého a složeného z ohromných a dutých obratlů bylo třeba noh velmi silných. Objemem svým upomínají na trámy a klády.

Z povahy zubů lze souditi, že veleještěř Carnegieův živil se hlavně rostlinstvem a že byl tedy býložravec. Řezáky byla opatřena pouze přední část obou čelistí, ostatní byla zubů prázdná. Byl-li *Diplodocus* pokryt nějakými štíty a krunýři, nevyšlo z nálezů na jevo.

Skrovnější ostatky vymřelých veleještěřů vykopaly se také v Evropě a posledně též v jižní Africe německé, a to v útvaru křídovém. Dle zpráv z r. 1909 objeveno bylo v německém území africkém veliké pohřebiště Dinosaurů.

Profesor Fraas vypravuje, že půda u řeky Mbemkuru byla ostatky dinosaurůmi veskrze prostoupena, ale že na podrobnější ohledávání nemohl pro dysenterii pomýšleti. Hnatý professorem Frasem přivezené jsou vystaveny ve Stuttgartě. Jediná kost stehenní má v déli skoro půldruhého metru, váží přes 3 centy. Nalezené exempláře africké pojmenoval badatel *Gigantosaurus africanus* a *G. robustus*.

Živí potomci někdejších Dinosaurů, kteří by upomínali věrnou podobou na právě své předky, neobjevují se na zeměkouli již nikde. Za útvaru jurského a křídového dospěli veleještěři svého vrcholu a slávy, aby potom vyhynuli do posledního.

**Živa 1910, 3: 88–92,
redakčně kráceno a upraveno**